

CONSIDERAȚII ASUPRA TEZĂURULUI MONETAR DACIC DE LA URSEIU, JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

Nicolae Bungrezeanu

În jurul anilor 1935—1940, cetățeanul Stoica Ion din satul Urseiu, comuna Vișinești, județul Dimbovița, efectuînd unele lucrări agricole pe un lot personal, a descoperit pe hotarul ce despărțea două proprietăți, o oală de pămînt conținînd o mare cantitate de monede vechi din argint ; punctul în care s-a făcut descoperirea se numește „la hodae“ și se află situat într-o zonă de dealuri.

Prezentăm în continuare datele preliminare privind împrejurările în care s-a descoperit acest tezaur și modul de recuperare, date ce rezultă din cercetările efectuate în perioada anilor 1975—1980. Tezaurul compus din 431 piese se află încă în studiu.

Monedele în cauză s-au transmis din urmași în urmași, ajungînd în cele din urmă în posesia nepotului descoperitorului.

Din datele deținute de organele de stat, în iunie 1975, rezulta că persoana în cauză începuse să înstrăineze piese din tezaur, intenționînd chiar să le transforme în tacîmuri.

S-a luat măsura recuperării imediate a acestui tezaur, astfel că la 19 iunie 1975 au intrat în patrimoniul cultural național 408 monede dacice din argint.

Din cercetări a rezultat că deținătorul nu înstrăinase decît 22 piese din tezaur : două au fost transformate în medalioane — pierdute definitiv, patru au fost date unui colecționar numismat din județul Dîmbovița — declarate la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național, una a fost dată unui colecționar numismat din București și 15 au fost date unei persoane din Pucioasa, recuperate.

Încă din iulie 1975 au fost începute sondaje arheologice în Urseiu, la locul indicat de deținător — o porțiune mare de teren între dealuri ; cercetările efectuate au fost încununate de succes astfel că, la 5 noiembrie 1976 s-a aflat locul vechi al descoperirii, găsindu-se încă patru monede și fragmente ceramice. Descoperirea este de o valoare excepțională.

Este cunoscut faptul că geto-dacii au împrumutat pentru monețaria proprie prototipuri din lumea greco-macedoneană, adaptîndu-le specificului local. Cele mai răspîndite monede în Dacia au fost cele care foloseau ca prototipuri tetradrahmele lui Filip al II-lea.

Tezaurul monetar dacic de la Urseiu este compus din trei tipuri principale de piese :

I.46 tetradrahme — din care două sînt pierdute definitiv, imitații după emisiunile de argint ale lui Alexandru cel Mare și Filip al III-lea Arideul (deceniul patru al secolului IV î.e.n. — deceniul doi al

secolului IV î.e.n.), avînd pe avers capul lui Heracles (monedele fiind squifate) și pe revers Zeus stînd pe tron iar lateral legenda cu numele fiecăruia.

Acest tip monetar, potrivit unor păreri autorizate, a fost imitat în măsură mai mică de geto-daci; rezultă, deci, raritatea acestor piese pe teritoriul României.

În ce privește datarea emiterii monedelor, aceasta este probabilă între mijlocul secolului III î.e.n. — mijlocul secolului II î.e.n.

În general, tetradrahmele imitații Alexandru-Filip al III-lea Ari-deul, au greutatea variînd între 12—14 grame. În cazul pieselor menționate mai sus, aproximativ 40% au greutatea peste 15 grame, cea mai grea fiind de 15,735 grame; majoritatea au greutatea variînd între 14,070 grame — 14,920 grame, apărînd numai două piese cu greutatea între 12—13 grame (12,691 grame și 12,757 grame).

Avînd în vedere greutatea acestor piese s-ar putea ca tetradrahmele din tezaur să dateze din perioada de început a acestui tip de emisiuni.

II. Principala fază de dezvoltare a monetăriei locale din Dacia (mijlocul secolului al III-lea î.e.n. — mijlocul secolului al II-lea î.e.n.) o constituie emiterea didrahmelor de tipul Adîncata — Mănăstirea și Virteju — București.

Tipul cel mai reprezentat în tezaurul de la Urseiu este cel Adîncata — Mănăstirea — 357 didrahme, din care una se află în posesia unei persoane din București.

Aceste piese derivă, din punct de vedere stilistic, din piesele de tip Prundu — Jiblea. În cele 357 de piese se află mai multe serii de emisiuni, care se deosebesc prin elemente de stil. Între ele sînt elemente comune care leagă diferite serii între ele, punîndu-se în mod deosebit accent pe variațiile aversului.

În general aceste piese au pe avers capul lui Zeus schematizat spre dreapta, nasul fiind redat dintr-o linie cu globulă alăturată la capătul de jos, ochiul dintr-o globulă, părul din grupe de cîte trei linii, care pornesc radiat din creștetul capului spre frunte și ureche; în locul urechii este un oval, în spatele lui o dungă curbată cu liniuțe la capete; barba este alcătuită din inele unite la capete sau izolate, dispuse în poziții diferite.

Pe revers este reprezentat un călăreț cu calul la trap spre stînga. Din călăreț a mai rămas doar capul mult schematizat și două globule în locul bustului; în spatele lui se află o proeminență. Calul are corpul din două proeminențe circulare, gîtul arcuit și capul rectangular cu undulații laterale spre interior; coada este desprinsă de corp, picioarele sînt din linii subțiri cu globule la încheieturi și copite.

Deci, în general este vorba de un cap uman stilizat spre dreapta pe avers și un cal cu sau fără călăreț spre stînga, pe revers.

În lucrarea lui Constantin Preda — „Monedele geto-dacilor“, se arată că descoperirile de astfel de monede nu sînt prea numeroase. Putem aprecia că didrahmele de la Urseiu reprezintă cea mai importantă descoperire de tipul Adîncata — Mănăstirea, pînă în momentul de față.

În general, greutatea didrahmelor variază între 5—7 gr. În ce privește didrahmele din tezaurul de la Urseiu, aproximativ 90% di-

acestea au o greutate ce depășește 8 grame, ajungându-se și la 8,902 grame. Acest lucru indică faptul că fac parte din primele emisiuni de tipul Adîncata — Mănăstirea.

De mare importanță este faptul că în tezaur apare o didrahmă deosebită de celelalte. Acest aspect cu totul deosebit ar putea aduce lumină în privința raporturilor intertribale la populațiile geto-dacice de la nordul Dunării, precum și în privința raporturilor dintre populația nord-dunăreană și populațiile celtice. De fapt, calul care apare pe reversul monedei respective este de tip celtic.

Deci, moneda ar putea aparține triburilor celtice stabilite în nordul și nord-vestul Daciei între mijlocul secolului al III-lea î.e.n. și mijlocul secolului al II-lea î.e.n. ; ar putea face parte și din emisiunile celtico-dacice.

III. Tezaurul monetar de la Urseiu mai cuprinde 33 drahme din argint de tip Alexandru cel Mare — Filip al III-lea Arideul, piese foarte uzate. Din studiile de specialitate rezultă că, în general, drahmele de acest tip au fost bătute în nordul Dunării.

Faptul că în tezaur se găsesc tipuri diferite de monede geto-dacice, apărînd piesele din fazele principale de dezvoltare ale monetării geto-dacice, demonstrează, în primul rînd, concomitența circulației lor într-o anumită perioadă (sfîrșitul emiterii monedelor locale), precum și intensitatea circulației lor.

Ar mai putea fi vorba de tezaurul unei uniuni tribale dacice puternice, lucru ce ar indica existența unei așezări dacice.

Potrivit părerilor de specialitate, fiecare tip monetar aparține unui trib geto-dacic. Tipurile variate întîlnite în tezaurul de la Urseiu indică o mare uniune de triburi reprezentativă părții de mijloc a Munteniei. Această uniune, pe lingă altele trei stabilite de cercetătorul Constantin Preda, a stat la baza alcătuirii viitorului stat dac centralizat al lui Burebista.

Între aceste formațiuni politice au existat relații de schimb, fapt dovedit și de existența tezaurului de la Urseiu.

Variatatea de tipuri de monede din tezaurul de la Urseiu evidențiază fenomenul de întrepătrundere dintre aceste formațiuni, reflectînd raporturile tradiționale ale populațiilor de pe cele două maluri ale Dunării, precum și un înalt nivel de dezvoltare economică.

Această descoperire constituie, desigur, un moment de referință în seria descoperirilor monetare din nord-vestul Munteniei, avînd în vedere atît numărul mare, cît și varietatea emisiunilor care îl compun.

Prin mulțimea pieselor se vor putea clarifica probleme neelucidate din tipul monedelor Adîncata — Mănăstirea.

Deși, în majoritatea monedelor de tip Adîncata — Mănăstirea descoperite pînă în momentul de față apar apropieri evidente de tipul Virtej — București, menționăm că în tezaurul de la Urseiu nu apare această legătură.

Tezaurul monetar de la Urseiu, județul Dimbovița, va ajuta la adincirea studiului numismaticii geto-dacice, aducându-se completări și interpretări noi în privința circulației și a cronologiei circulației monedelor geto-dacice.

Materialul de față nu reprezintă un studiu numismatic ci o informare privind unul din cele mai importante tezaure monetare geto-dacice descoperite pe teritoriul României pînă în momentul de față.